

భారతదేశ సర్వోన్నత న్యాయస్థానము

సివిల్ అప్పిలేట్ అధికార పరిధి
సివిల్ అప్పీల్ నం. 366 ఆఫ్ 2023
(@ SLP (C) నం. 1507 ఆఫ్ 2023)
(@ డైరీ నం. 3379 ఆఫ్ 2022)

డిల్లీ డెవలప్ మెంట్ అథారిటీ

.....అప్పీలుదారు(లు)

వర్యెస్

భాగీ సింగ్ మరియు ఇతరులు.

...ప్రతివాది(లు)

తీర్పు

ఎం ఆర్ షా, న్యాయమూర్తి.

1. రిట్ పిటిషన్ (సి) నెంబరు 8291/2015లో న్యూఢిల్లీలో డిల్లీ హైకోర్టు జారీ చేసిన ఆక్షేపిత తీర్పు మరియు ఉత్తర్వులపై అసంతృప్తి వ్యక్తం చేస్తూ, ఈ రిట్ పిటిషన్ ను హైకోర్టు అనుమతించి, భూసేకరణ చట్టం, 1894 (ఇకపై దీనిని "చట్టం 1894" అని పిలుస్తారు) కింద చేపట్టిన భూసేకరణ చర్యలను ప్రకటించింది. భూసేకరణ మరియు పునరావాసం, పునరావాసంలో న్యాయమైన పరిహారం, పారదర్శకత చట్టం 2013లోని సెక్షన్ 24(2) ప్రకారం వివాదాస్పద భూమికి సంబంధించి డిల్లీ డెవలప్ మెంట్ అథారిటీ (డీడీఎ) ప్రస్తుత అప్పీల్ కు ప్రాధాన్యం ఇచ్చింది.
2. ఆయా పక్షాల తరపున మేధావుల సలహాలను విన్నాం.

3. హైకోర్టు ఇచ్చిన తీర్పు , ఉత్తర్వులను బట్టి చూస్తే 21.03.2007న ఖాస్రా నెం. 28 అనే భూమిని LAC/L&B శాఖ ద్వారా డీడీఏ స్వాధీనం చేసుకుందని భూసేకరణ కలెక్టర్ (ఎల్ఏసీ) హైకోర్టుకు సమర్పించిన అఫిడవిట్లో పేర్కొన్నారు. పైన పేర్కొన్నప్పటికీ , దావా భూమికి సంబంధించి భౌతిక స్వాధీనాన్ని తీసుకోలేదనే కారణంతో ప్రశ్నార్థకమైన భూమికి సంబంధించిన సేకరణ గడువు ముగిసినట్లుగా భావిస్తున్నట్లు హైకోర్టు ప్రకటించింది.

4. ఇండోర్ డెవలప్మెంట్ అథారిటీ వరెన్స్ మనోహర్లాల్ మరియు ఇతరులు, (2020) 8 ఎస్సీసి 129 కేసులో రాజ్యాంగ ధర్మాసనం తీర్పులో ఈ కోర్టు నిర్దేశించిన చట్టానికి విరుద్ధంగా హైకోర్టు ఇచ్చిన తీర్పు ఉత్తర్వులు ఉన్నాయి. 366వ పేరాగ్రాఫ్ లో ఈ కోర్టు రాజ్యాంగ ధర్మాసనం ఈ క్రింది విధంగా వ్యాఖ్యానించింది.

"366. పైన పేర్కొన్న చర్చ దృష్ట్యా, మేము ఈ క్రింది ప్రశ్నలకు సమాధానాలు ఇస్తాము:

366.1. సెక్షన్ 24(1)(a) లోని నిబంధనల ప్రకారం, 2013 చట్టం అమల్లోకి వచ్చిన తేదీ 1-1-2014 నాటికి అవార్డు ఇవ్వబడకపోతే , విచారణలో ఎటువంటి లోపం ఉండదు. 2013 చట్టంలోని నిబంధనల ప్రకారం పరిహారం నిర్ణయించాలి.

366.2. ఒకవేళ కోర్టు మధ్యంతర ఉత్తర్వుల పరిధిని మినహాయించి ఐదేళ్ల విండో వ్యవధిలో అవార్డు ఆమోదించబడినట్లయితే , 1894 చట్టం కింద 2013 చట్టంలోని సెక్షన్ 24(1)(బి) ప్రకారం దాన్ని రద్దు చేయని ప్రక్రియ కొనసాగుతాయి.

366.3. స్వాధీనం మరియు పరిహారం మధ్య సెక్షన్ 24(2) లో ఉపయోగించిన “లేదా” అనే పదాన్ని “నార్” లేదా “మరియు” అని చదవాలి. 2013 చట్టంలోని సెక్షన్ 24(2) ప్రకారం భూసేకరణ ప్రక్రియ ప్రారంభం కావడానికి ముందు ఐదేళ్లు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ కాలం అధికారుల నిష్క్రియాపరత్వం కారణంగా, భూమిని స్వాధీనం చేసుకోలేదు లేదా నష్టపరిహారం చెల్లించలేదు . మరో మాటలో చెప్పాలంటే , స్వాధీనం చేసుకున్న సందర్భంలో , నష్టపరిహారం చెల్లించకపోతే ఎటువంటి లోపము లేదు. అదేవిధంగా నష్టపరిహారం చెల్లించి , స్వాధీనం చేసుకోకపోతే ఎలాంటి లోటుపాట్లు ఉండవు.

366.4. 2013 చట్టంలోని సెక్షన్ 24(2) లోని ప్రధాన భాగంలో “చెల్లింపు” అనే వ్యక్తీకరణ కోర్టులో పరిహారం జమ కలిగి ఉండదు. జమ చేయకపోవడం యొక్క పర్యవసానాన్ని సెక్షన్ 24 (2) యొక్క నిబంధనలో ఇవ్వబడింది, ఒకవేళ ఎక్కువ మంది భూస్వాములకు సంబంధించి జమ చేయకపోతే , 1894 చట్టంలోని సెక్షన్ 4 ప్రకారం భూసేకరణకు నోటిఫికేషన్ జారీ చేసిన తేదీ నాటికి లబ్ధిదారులందరూ (భూస్వాములు) 2013 చట్టంలోని నిబంధనలకు అనుగుణంగా నష్టపరిహారానికి అర్హులు. 1894 భూసేకరణ చట్టంలోని సెక్షన్ 31 ప్రకారం ఆ బాధ్యతను నెరవేర్చకపోతే ఆ చట్టంలోని సెక్షన్ 34 కింద వడ్డీ మంజూరు చేయవచ్చు. పరిహారం జమ చేయకపోవడం (కోర్టులో) భూసేకరణ ప్రక్రియను నిలిపివేయడానికి కారణం కాదు. అయితే ఐదేళ్లు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ కాలం పాటు ఉన్న మెజారిటీ కమిటీలకు సంబంధించి జమ చేయని పక్షంలో

1894 చట్టంలోని సెక్షన్ 4 ప్రకారం భూసేకరణకు నోటిఫికేషన్ జారీ చేసిన తేదీ నాటికి, 2013 చట్టం ప్రకారం భూయజమానులకు నష్టపరిహారం చెల్లించాలి.

366.5. 1894 చట్టంలోని సెక్షన్ 31(1) ప్రకారం ఒక వ్యక్తికి నష్టపరిహారం చెల్లించినట్లయితే, పరిహారం చెల్లించకపోవడం లేదా కోర్టులో జమ చేయకపోవడం వల్ల సెక్షన్ 24(2) కింద కొనుగోలు గడువు ముగిసిందని చెప్పడానికి అతనికి అవకాశం లేదు. సెక్షన్ 31(1) కింద ఆ మొత్తాన్ని టెండర్ చేయడం ద్వారా చెల్లించాల్సిన బాధ్యత పూర్తవుతుంది. నష్టపరిహారాన్ని స్వీకరించడానికి నిరాకరించిన లేదా అధిక నష్టపరిహారం కోసం సూచన కోరిన భూయజమానులు , 2013 చట్టంలోని సెక్షన్ 24(2) ప్రకారం భూసేకరణ ప్రక్రియ ముగిసిందని చెప్పలేరు.

366.6. 2013 చట్టంలోని సెక్షన్ 24(2) లోని నిబంధనను సెక్షన్ 24 (1)(బి) లో భాగంగా కాకుండా సెక్షన్ 24(2) లో భాగంగా పరిగణించాలి .

366.7. 1894 చట్టం ప్రకారం స్వాధీనం చేసుకునే విధానం మరియు సెక్షన్ 24(2) ప్రకారం విచారణ నివేదిక / మెమోరాండం తయారు చేయడం ద్వారా పరిగణించబడుతుంది. 1894 చట్టంలోని సెక్షన్ 16 ప్రకారం స్వాధీనం చేసుకోవడంపై అవార్డు ఆమోదించబడిన తర్వాత , రాష్ట్రంలోని భూమికి 2013 చట్టంలోని సెక్షన్ 24(2) కింద ఎలాంటి ఉపసంహరణ అందించబడదు , ఎందుకంటే ఒకసారి స్వాధీనం చేసుకున్న తర్వాత సెక్షన్ 24 కింద ఎటువంటి లోపం ఉండదు.

366.8. 1-1-2014 నాటికి సంబంధిత అథారిటీ వద్ద పెండింగ్ లో ఉన్న భూసేకరణకు సంబంధించిన ప్రొసీడింగ్స్ లో 2013 చట్టం అమల్లోకి రాకముందు ఐదేళ్లు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ కాలం స్వాధీనం చేసుకుని నష్టపరిహారం చెల్లించడంలో అధికారులు విఫలమైతే చర్యలు తప్పవని సెక్షన్ 24(2) నిబంధనలు వర్తిస్తాయి. ఐదేళ్ల గణనలో కోర్టు జారీ చేసిన మధ్యంతర ఉత్తర్వుల జీవనాధార కాలాన్ని మినహాయించాలి.

366.9. 2013 చట్టంలోని సెక్షన్ 24(2) ప్రకారం భూసేకరణ ముగించబడిన ప్రక్రియల చట్టబద్ధతను ప్రశ్నించే అవకాశం లేకపోలేదు. 2013 చట్టంలోని సెక్షన్ 24 అమలు తేదీ అంటే 1-1-2014 న పెండింగ్ లో ఉన్న ప్రొసీడింగ్ కు వర్తిస్తుంది. ఇది కాలం చెల్లిన మరియు కాలపరిమితితో కూడిన క్లెయిమ్ లను పునరుద్ధరించదు మరియు ముగిసిన విచారణలను తిరిగి తెరవదు లేదా భూసేకరణను చెల్లుబాటు చేయడానికి కోర్టుకు బదులుగా ఖజానాలో నష్టపరిహారాన్ని జమ చేసే విధానాన్ని స్వాధీనం చేసుకునే విధానం యొక్క చట్టబద్ధతను ప్రశ్నించడానికి భూయజమానులను అనుమతించదు.

5. ఇండోర్ డెవలప్ మెంట్ అథారిటీ (పైన పేర్కొన్న) విషయంలో ఈ కోర్టు నిర్దేశించిన చట్టాన్ని కేసు వాస్తవాలకు వర్తింపజేస్తూ, మరీ ముఖ్యంగా 21.03.2007న LAC/ L&B డిపార్ట్ మెంట్ ద్వారా డీడీఏ స్వాధీనం చేసుకున్నట్లు నిర్ధారణ అయినప్పుడు పంచనామాను రూపొందించి స్వాధీనం నివేదికను సిద్ధం చేయడం. ఇది పైన పేర్కొన్న తీర్పులో ఈ కోర్టు గమనించిన విధంగా అనుమతించదగినదిగా పరిగణించబడుతుంది. ఈ పరిస్థితుల్లో హైకోర్టు వెలువరించిన తీర్పు, ఉత్తర్వులు ఆమోదయోగ్యం కాదని, వాటిని కొట్టివేసి, తదనుగుణంగా కొట్టివేసి, కొట్టివేయాలని కోరారు.

తదనుగుణంగా ప్రస్తుత అప్పీలుకు అనుమతి ఉంది.

ఖర్చులు లేవు.

వాయిదాలో ఉన్న దరఖాస్తులు ఏవైనా ఉంటే వాటిని కూడా పరిష్కరిస్తారు.

---న్యాయమూర్తి.

[ఎం ఆర్ షా]

న్యూఢిల్లీ;

జనవరి 20, 2023.

---న్యాయమూర్తి.

[CT రవికుమార్]